

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת תצוה

מהדורת כנסת ישראל

לזכות רפואה שלימה
חיה מלכה בת בת-שבע
בתוך שאר חולי ישראל

פרנס השבוע

לרפואה שלימה ללאה בת רבקה גאלדא

לע"נ הרב אברהם יהושע העשיל בן הרב יעקב ישראל זצ"ל

להנצחות ובירורים: 076-599-4020

לזכות מרדכי וטובה ארמן

ולעילוי נשמת

אלעזר מנחם בן אברהם שמואל
אלטע דבורה בת אשר

חיים שלמה בן דוב בער
גיטל בת מנחם מנדל

ניתן להשיג את החוברת בחינם:

		ירושלים
054-842-7664	רמב"ש ג'2	ארזי הבירה.....053-318-4381
052-710-9132	רמת אברהם	ביהכ"נ הר צבי.....052-763-2150
<u>ביתר עילית</u>		בית וגן.....054-841-9231
058-324-5544	גבעה A	גאולה-זכרון משה.....054-841-7272
052-760-2289	גבעה B	גבעת שאול.....058-325-5458
<u>ערים אחרות</u>		גני גאולה.....058-321-9933
054-840-2444	אלעד	הר נוף.....
055-678-6824	בני ברק	ישיבת מיר.....054-851-9014
054-851-9014	ברנפולד	נוה יעקב.....052-766-5331
058-322-0251	גבעת זאב	סורוצקין.....שער הספר
02-534-2467	טלזסטון	סורוצקין 31
052-447-4126	מודיעין	סנהדריה.....02-536-2280
08-974-3086	קרית ספר	סנהדריה המורחבת.....054-859-3064
052-760-6491	רכסים	
058-328-5464	עזרת תורה	
		עזרת תורה.....ספרים ווינקל
		עלי הכהן 15
		צומת בר אילן.....ספרי אור החיים
		בר אילן 4
		קרית משה.....052-266-9937
		רוממה-המ"ג.....058-324-4112
		רחביה.....052-764-3488
		רמות.....02-586-0088
		רמת אשכול.....058-718-5065
		רמת שלמה.....050-412-7721
		<u>בית שמש</u>
		רמב"ש א'.....058-324-0374
		רמב"ש ג'1.....052-767-4151

לבירורים והנצחות : 076-599-4020

או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavigdor.org

צריכים את עזרתכם! נא לתרום בעין יפה!

תרומות חודשיות מומלצות: 10 ש"ח, 20 ש"ח, 50 ש"ח, 100 ש"ח

הנצחת מדור שו"ת - 200 ש"ח

הנצחת חצי פרשה - 500 ש"ח

פרנס השבוע (יותר מאלפיים חוברות!) - 1000 ש"ח

להוספת חוברות באזורכם, נא להוסיף בקשה ולציין אזור המבוקש

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס

או בנדרים פון: 03-763-0585

קרן מס' 2985

OR AT [TORASAVIGDOR.ORG/DONATE](https://torasavigdor.org/donate) (SPECIFY "TOWARDS HEBREW EDITION")

חוברת מס' 82

הדפסה - "בית הדפוס" 1155-210-077

תורת אביגדור

פרשת תצוה

חיים של שמיעה

דם האיל

בפרשת תצוה, משה רבינו ממלא את ידיהם של בני אהרן הכהנים וחונך את עבודתם באהל מועד, ובכך הוקדשו הכהנים לגשת אל המזבח ולעבוד את עבודת הקרבנות. חלק מסדר המלואים היה הקרבת איל המלואים, וכאן אנו מוצאים ענין די עלום.

הנה משה רבינו נצטווה ליתן מדם האיל "על בִּהֶן יָדָם הִימָנִית וְעַל בִּהֶן רִגְלָם הִימָנִית" (שמות כט, כ), ואנו מבינים שתכליתה של נתינה זו היתה להראות שידיהם ורגליהם של הכהנים צריכות היו להיות מוקדשות אך ורק לעבודת ה'. אבל קודם נתינה זו היתה נתינה נוספת, המלמדת אותנו על ענין שהוא קודם להקדשת הידים והרגלים, והיא "וְנִתְּתָהּ עַל תְּנוּךְ אֹזֶן אֶהְרֹן וְעַל תְּנוּךְ אֹזֶן כֹּהֵן הִימָנִית", כלומר שאזנם של בני אהרן הוקדשה לעבודת ה' לפני כל אבר אחר. דבר זה טעון ביאור והבנה, מדוע הקדשת האזן היא הקדמה ומבוא לעבודת הקרבנות?

מעלת השמיעה

את חשיבותה של שמיעת האזן, נוכל ללמוד מדבריו של שמואל הנביא, אותם אמר לשאול המלך, וכפי שמסופר בספר שמואל א' (פרק טו). שמואל שלח את שאול ע"פ ציוויי של הקב"ה למחות את זכר עמלק, ולהמית "מֵאִישׁ עַד אִשָּׁה מְעַלְל וְעַד יוֹנֵק מִשׁוּר וְעַד שֶׁה מִזְגָּל וְעַד חֲמוּר". לאחר המלחמה, שאול חוזר אל שמואל ואומר לו "הֲקִימְתִּי אֶת דְּבַר ה'", אבל שמואל שואל אותו "וְמָה קוֹל הַצָּאן הַזֶּה בְּאָזְנִי וְקוֹל הַבָּקָר אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁמֵעַ". שאול מסביר "מִעֲמָלְקִי הִבִּיאֹם אֲשֶׁר חָמַל הָעָם עַל מֵיטֵב הַצָּאן וְהַבָּקָר לְמַעַן זִבְחַתְּ לַה' אֱלֹהֶיךָ וְאֵת הַיֹּתֵר הִחַרְמְנוּ", חבל היה להשחית בהמות אלו בשדה הקרב ללא הועיל, מדוע לא נביאם כקרבן תודה להש"ת על כל אשר עשה עמנו?

וכאן מלמד אותנו שמואל הנביא יסוד חשוב, שעל פיו נבין את הנקודה בה פתחנו, מדוע האזן היא זו שנחנכה ראשונה לעבודת ה', "וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הַחֹפֶץ לַה' בְּעִלּוֹת וְזִבְחִים כְּשֹׁמֵעַ בְּקוֹל ה', הִנֵּה שֹׁמֵעַ מִזְבַּח טוֹב, לְהִקְשִׁיב מִחֻלָּב אֵילִים". שמואל הנביא מסביר לשאול, שעם כל חשיבותן של הקרבנות, יותר חשובה היא המעלה של שמיעת האזן, כלומר שהאדם משתמש באזן כדי לשמוע, וליישם את אשר שמע.

מעלת הקרבנות

אמנם, בכדי להבין אל נכון את הפסוק הנ"ל, ובשביל שנוכל ללמוד באמת את מעלתה של שמיעת האזן, ראשית עלינו להבהיר לעצמינו את מעלתן וחשיבותן של הקרבנות. מהי הקרבת קרבן? כאשר יהודי חפץ להביע כלפי הש"ת את אהבתו והודאתו האין-סופיים, הוא ידע כי "מָה אֲשִׁיב לַה' כֹּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלַי" (תהילים קטז, יב) - אין שום דבר אותו אוכל לתת לך ה'. וכמו שאומר מיכה הנביא "בְּמָה אֶקְדֹּם ה' אִפְךָ לְאֵלֹקֵי מְרוֹם וכו' הֲאֵתָן בְּכוּרֵי פִשְׁעֵי פְרִי בִטְנֵי חַטָּאת נַפְשִׁי" (מיכה ו, ז).

השומעים אתם את ההוא אמינא של הנביא? להקריב את בנו לה! כמוכן שלעולם לא נעשה דבר כזה, כי לא בכך חפץ ה', אבל אנחנו צריכים להבין שזאת היא הצורה הנעלה ביותר להתמסר לה! מהו בן? בן זה מתנה מה, וכיצד ראוי לו לאדם להביע את הערכתו למתנה נפלאה זו? המתנה היתה אצלו כל כך הרבה שנים, אז כעת הוא מביא אותו כקרבן לה'.

נאמר שראובן משאיל לחבירו שמעון את רכבו לכמה ימים, ושמעון נהנה לנסוע ברכב. לאחר כמה ימים, מבקש ראובן משמעון "החזר נא לי את רכבי", היעלה על הדעת ששמעון יגיב "להחזיר? הלא אני כל כך נהנה ממנו כעת! איני רוצה להחזירו לך!"

כמוכן שאין זה רצונו של הקב"ה שמי מאתנו יקריב את עצמו או את בנו, אבל מצד הסברא בודאי יש לזה מקום. אלא שסברתו של הקב"ה גבוהה מסברתנו, והוא אמר לנו שאין זה נכון. אבל זהו רק מכיון שה' אמר לאברהם אבינו "אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנֶּעֱר" (בראשית כב, יב), אבל לולא כן, כך היה ראוי לנו לנהוג.

לזה אומר הנביא "מה עלי לעשות? הרי הקב"ה, אינך חפץ בהקרבת בני כקרבן!" אשר על כן, כתחליף להקרבת עצמינו או בננו, אנחנו מקריבים בעל חיים כקרבן, כאות להתמסרותנו להשי"ת. כאשר אדם מישראל ראה את שחיטת הפר או הכבש, הוא חזה בעיני רוחו שכביכול הוא זה שנשחט כקרבן. זו היתה מטרת הקרבנות, שעל ידי סדר הבאת הקרבן, האדם יראה את עצמו כאילו חלבו ואימוריו נשרפים על גבי המזבח לכבוד השי"ת! הקרבת הקרבן חוללה אצל האדם דברים עצומים, שכן אדם בעל שכל, החושב על פעולותיו ומתבונן בהם, מתעלה ונעשה לאדם אחר על ידי הקרבת הקרבן; הוא עובר חוויה אדירה המביאה אותו לידי קירבת ה'!

כל יהודי מבקש שלש פעמים ביום "וְהֵשֵׁב אֶת הָעֲבֹדָה לְדִבְרֵי בֵיתְךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל" - איננו מצפים רק למשיח צדקנו, אלא אנו משתוקקים לחזרתה של עבודת הקרבנות, ומייחלים ליום בו נוכל לשוב ולחונן את עבודת הכהנים על ידי הבאת קרבנות, ולזכות לקירבת ה' הנפלאה הבאה מכח עבודה זו.

לאחר שזכינו להבין מעט מגדולתה של עבודה נשגבה זו, נשוב לענין בו פתחנו. סדר המלואים של הכהנים, בו הם הוכשרו להיות עובדי עבודת הקדש, היה מלא וגדוש בהקרבת קרבנות עבור עם ישראל, ובדיקו במעמד זה למדו הכהנים על חשיבותה של שמיעת האזן. נחוץ היה עבורם להבין, שעוד קודם הקרבנות, הדבר החשוב ביותר והראשון במעלה הוא "הִנֵּה שְׁמַע מִזְבֵּחַ טוֹב לְהִקְשִׁיב מִחֲבֵל אֵילִים". מפני שעם כל חשיבותו של הקרבן, ועל אף ההשפעה האדירה שיש לו על האדם המקריב, ראשית כל על הכהנים לקבל על עצמם לשמוע בקול השי"ת, ולקיים בהכנעה את אשר יצווה אותם.

איזו שמחה!

רבינו יונה (שערי תשובה שער ב מאמר יב) מתאר את המתנה הנפלאה שנתן לנו הקב"ה, הלא היא האזנים, והיכולת לשמוע בהן. רבינו יונה מסביר את הפסוק במשלי (טו, ל) "מֵאֹר עֵינַיִם יִשְׁמַח לֵב שְׁמוּעָה טוֹבָה תִּדְּשֵׁן עֵצָם" וכותב "מאור עינים ישמח לב - העין אבר נכבד מאד, כי יראו בו את המאורות המשמחים את הלב, ונכבד ממנו האוזן כי ישמעו בו שמועה טובה המדשנת את העצם שאין בו ההרגשה ולא ידושן במאור עינים בלתי בתענוג יתר". איזה תענוג זה לשמוע! התרגלנו לחשוב שכך זה אמור להיות - פשוט שומעים! נולדנו עם אזנים, והם ישארו עמנו במשך כל חיינו. הן תמיד פועלות, ולכן איננו חושבים עליהם כלל. רבים הם בני האדם שמעולם לא נתנו דעתם להודות לה' אפילו פעם אחת על היכולת המופלאה לשמוע באזניהם.

איזו שמחה עצומה מביאות לנו האזנים! השמיעה היא חלק חשוב כל כך בהווייתנו. חיינו תלויים בכח השמיעה, ובלעדיה האדם מפסיד חלק גדול כל כך מההנאה בחייו. אדם המאבד את יכולתו לשמוע, זו טרגדיה איומה. אדם זה הוא כמעט נחשב כמת ר"ל.

בא וראה עד היכן הדברים מגיעים. ידועים דברי הגמרא במסכת בבא קמא (פה, ב), שעל אף שהחובל בחבירו באחד מאיבריו, אינו משלם לו אלא את דמי אותו האיבר, מכל מקום מי שח"ו מכה את חבירו באזנו

וגורם לו לאבד את חוש השמיעה, הרי זה כאילו הזיק את כולו, ו"חרשו נותן לו דמי כולו", משום שאם הזיק את חברו באופן זה, הרי זה נחשב כאילו חברו חדל מלהתקיים.

"אזניות" חנימיות

האזנים הן יקרות כל כך! וכמו שכותר רבינו יונה שם ע"פ דברי חז"ל הנ"ל במסכת בבא קמא "וכן אמרו ז"ל כי האזן נכבד משאר האיברים". אך מכיון שהשמיעה היא דבר עדין כל כך, לעתים שוכחים אנו להודות עליה. ישנם אנשים ששמחים מאוד כאר הם קונים אזניות חדשות. הם מאושרים מכך שזכותם הם יכולים לשמוע אדם המדבר מתוך הקלטה, אבל להודות על האזנים המקוריות, המשוכללות פי כמה וכמה מהאזניות שקנו - על זה הם לא חשבו.

אפילו המיקום של האזן בגופו של האדם הוא דבר פלאי, שאותו צריכים להעריך. תארו לעצמכם שהקב"ה היה שותל את אזניו של האדם ברגליים - מדוע לא? מי שהיה רוצה לשוחח עם חברו, היה זקוק להתכופף כדי שהלה ישמע אותו. איזו טרחה זו היתה! הקב"ה מיקם ביעילות את אזניו של האדם ממש בסמוך לפיו של חברו המדבר אליו.

האין זו עובדה מעניינת? אזנינו נמצאות פחות או יותר במקביל לפיו של האדם אותו חפצים אנו לשמוע. ברור לי שישנן תועלות נוספות במיקומם של האזנים, ואני רק חולק עמכם את אשר עלה בדעתי. ככל שיקדיש האדם זמן רב יותר להתבונן ולחשוב על אזניו, וככל שיודה לה עליהן, כך יבין יותר ויותר עד כמה עצומה היא המתנה הנפלאה הזו, והוא יעריך את שני האיברים הנסיים הללו, הנמצאים בצדי ראשו.

האם הכרתם פעם אדם שחסרה לו אזן? אני מכיר אדם שכזה. הוא מתגורר במנהטן, איש מוצלח מאוד, אבל חסרה לו אזן. בכל פעם בה הוא מצטלם, תמיד הוא מקפיד שתהיה זו תמונת פרופיל, כדי שלא יראה בתמונה את מומו. אילו היה אדם זה יכול לקבל את אזנו בחזרה, כמה מאושר הוא היה! כמה היה מודה לקב"ה! הוא אדם עשיר מאוד, והוא היה מוותר בשמחה על חלק נכבד מרכושו עבור מתנה זו - אזן שניה. והנה, רובנו מתהלכים כשבצדי ראשו שתי אזנים בריאות. האם עצרנו אי פעם בכדי לחשוב על כך? אני ממליץ לכם לעשות מדי פעם פעולה פשוטה - לאחוז באזן ולהודות לקב"ה. אמרו לעצמכם "אה! האזנים שלי! איזה חסד ה' שיש לי שתי אזנים!"

מה שרוב הרופאים לא זכו לראות

עליכם להבין, שהחסד הוא עצום הרבה יותר מכפי שאנחנו מדמינים, משום שהאזן אינו רק "אזניה" - פיסת פלסטיק עם כמה חוטים. האזן הינה מערכת מורכבת ומדהימה של נסים! אפילו בימינו, המדע אינו מצליח להבין לגמרי את תהליך השמיעה. האזן היא מכונה מורכבת ביותר! היא קולטת את גלי הקול, וכאשר גלי הקול נעים אל עבר עור התוף, הם פוגשים בחלק החיצוני של האזן. האזן בנויה בצורה של משפך, האוסף אל תוכו את גלי הקול ומרכז אותם אל החור שבו נמצא עור התוף.

אמר לי פעם רופא, שרוב הרופאים אף פעם לא ראו עור התוף. "הם עושים את הפעולה של להסתכל לתוך האזנים" הוא אמר, "אבל רובם מעולם לא ראו עור התוף." גודלו של התוף הוא פחות מעשירית המילימטר, אבל הוא מורכב משלוש שכבות נפרדות! והוא בנוי במיוחד באופן שלא ייווצרו שום רעידות העוללות לטשטש את הצליל.

מערכת גאונית של מנופי עצם המחוברים לעור התוף, מגדילה את גלי הקול הפועמים על עור התוף. מערכת זו מורכבת משלוש עצמות זעירות המחוברות זו לזו, והן נקראות עצם ה"פטיש", עצם ה"סדן" והעצם ה"ארכון", והמערכת מגדילה באופן פלאי את תנועת הגלים כך שכאשר תנועת הגלים נדחפת כנגד הנוזל המצוי באוזן הפנימית, היא יוצרת גל תנועה המגרה את שלושים אלף קצוות העצבים המקרינים אל תוך נוזל - ובהתאם לכוח התנועה של הגלים, כך היא עוצמת הצליל. ואז, מתחלי החלק הנסתר מעיני המדע, כי הרי איננו שומעים באזנים - אלא במוח! המסר צריך להיות מועבר אל למוח.

יכולת האיזון

האמת היא שהאזנים אינם רק כלי בו אנו שומעים, האזנים הן הכרחיות עבור פעולת ההליכה. למדנו ללכת כאשר היינו קטנים, ולכן ההליכה נראית בעינינו כפעולה קלה, אבל באמת ההליכה אינה פשוטה כלל ועיקר, אלא היא פעולה לוליינית, מורכבת מאין כמותה. דרושה לאדם עבודה רבה כדי לאזן את עצמו, והסיבה היחידה שההליכה היא קלה כל כך עבורנו היא משום שיש לנו אזנים, והן עושות עבורנו את העבודה.

בכל אחת מן האזנים, ישנו מצע של עצבים. העצבים מבצעים מתוך מצע זה הממוקם בתא קטן שבתוך האזן. על גבי תא העצבים הזה, מונחת אבן רופפת. כאשר אדם מזיז את ראשו מעט, האבן זזה והיא מזדגדת את העצבים הללו - והעצבים מזהירים אותו: "יִישֵׁר אֶת עֲצָמוֹ!" בכל אחת מהאזנים קיים אבן קטן כזה, ואבנים אלו נעות באופן הגורם לאדם להתיישר, וכך זה נעשה באופן אוטומטי. נסי נסים! נסי נסים! אזנים הן דבר מהנה כל כך!

ישנם אנשים שאינם מורגלים לחשוב, ואם תסביר להם דברים מעין אלו, הם יצחקו עליך. הם ישאלו אותך על מה דיבר הרב מילר, וכשתאמר להם שדיבר על האזנים, הם לא יבינו. אבל פירושו של דבר הוא שהם אינם חיים על פי רצון ה'. כתוב "כָּל עֲצָמוֹתַי תִּאֲמָרְנָה" - כל החלקים בגוף שלי צריכים לשבח אותך ה'. כל חלק וחלק בנפרד אומר: "ה' מִי כְמוֹךָ!" (תהילים לה, י). כך צריכים לחיות - עבודה זו של הכרת הטוב לה' על כל פרט ופרט, חשובה היא עד למאוד, ויש להשקיע בה זמן.

הנה כי כן, ענין זה לבד שווה שיחה בפני עצמה, שכן אדם חייב לעשות חשבון עם עצמו, מתי בפעם האחרונה חשבתי להודות לקב"ה על כך שאני מסוגל לשמוע? ישנם אנשים שאף פעם לא חשבו על זה! הרבה מאוד אנשים מעולם לא חשבו אפילו פעם אחת על המתנה הגדולה של שתי האזנים. וגם אם יחלפו שנים רבות עד שנלמד להעריך באמת את המתנה הזו, בכל זאת, ענין זה שווה כל מאמץ שמשקיעים בו.

אין ארוחות חנם

רובם של בני אדם אינם מבינים עד כמה חשובה היא ההודאה לה', וזו בעיה גדולה, משום שבעולם הזה שום דבר אינו ניתן לנו בחנם. כל מתנה שנותן לנו השי"ת דורשת איזה "תשלום", והתשלום המינימלי ביותר שאנו יכולים לשלם לה' כביכול, הוא להרגיש הכרת הטוב כלפיו. לכן, חובה על כל אחד ואחד מאתנו לחשוב מהי הדרך הנכונה להביע את הכרת הטוב שלי לה'.

כמובן, יש שיחשבו לפטור את עצמם על ידי אמירת "ברוך אתה ה', תודה רבה שנתת לי אזנים". האמת היא, שגם זו התחלה טובה, אבל כאשר נעייין בדבריו של רבינו יונה (שם), נגלה שנדרש מהאדם הרבה יותר מזה. כותב רבינו יונה "והן האדם חייב לעבוד את השי"ת באיבריו ויצוריו כולם, כי לעבודתו יצרם, כמו שכתוב (משלי טז, ד) כל פעל ה' למענהו". פירוש, שאין דבר בעולם הזה שאין לו תכלית לעבודת ה', ואם ניתנו לאדם אזנים, סימן הוא שעליו לצלל אותם לעבודתו יתברך.

יש שיחשבו שהדברים שאמרתי הנם בדרך גוזמא, אבל אני אגיד את זה שוב ושוב, כי זו כלל לא גוזמא, אלא זהו אחד מהיסודות של עבודת ה'! ברגע שהאדם מבין עד כמה הוא נהנה מהמתנות שנתן לו הבורא, מחוייב הוא להראות את הכרת הטוב שלו על ידי שישתמש במתנות אלו לשם עבודתו יתברך. זה מה שמצופה ממנו, אומר רבינו יונה, שנרגיש שבתמורה לאזנים שניתנו לנו במתנה, אנו חפצים להשתמש בהם כדי לעבוד את ה'.

שאל את עצמך

כיון שנתבאר לנו שהאזנים הן מתנה כה נפלאה - וכמובן עדיין לא כולם משוכנעים בזה; זה יקח הרבה דיבורים והרבה התרגולות עד שנזכה להגיע למסקנה שהשמיעה היא תענוג עילאי - אבל ברגע שנתחיל להבין שהשמיעה היא מתנה, עלינו לשאול את עצמנו: "כיצד אני יכול לעבוד את ה' באזנים שלי, בכדי להראות את הכרת הטוב שלי כלפיו? הרי 'כָּל פֶּעַל ה'שֶׁם לְמַעְנֵהוּ' - אז כדאי שאתחיל לחשוב, לשם מה נועדו האזנים?"

זה נשמע כמו דרישה מוגזמת, הרי כיצד אוכל לעבוד את ה' ע"י אזני? מה כבר יכול אני לפעול על ידם? אבל אין ספק שכך אומר לנו הפסוק, שכל מתנה נפלאה - והאזנים הן מתנה אדירה, מתנה נצרכת ביותר עבור קיומנו - עלינו להתאמץ ולעבוד את השי"ת על ידה. עלינו להפעיל את אזנינו כפי רצון ה' יתברך. האם אי פעם חשבתם על כך? אינך רשאי להשתמש באזניך כאוות נפשך, אלא עליך להיות ערני למה שנכנס לאזניך! בכל מקום בו אנו נמצאים, עלינו לזכור שאנו לובשים כעת את ה"אזניות" שנתן לנו הבורא, ועלינו להשתמש בהם אך ורק לעבודתו.

מחילות אל המח

הבה נתבונן בדבריו של נעים זמירות ישראל, דוד המלך ע"ה, שאומר לקב"ה "זָבַח וּמִנְחָה לֹא חִפְצָהּ, אֲזִינִים כָּרִיתָ לִי" (תהילים מ, ז). דוד המלך נמשח למלך על ישראל לאחר שהקב"ה מאס במלכותו של שאול המלך, עקב כך ששאול הציב את הקרבנות לפני השמיעה בקול ה'. משום כך הבין דוד שיש דבר שהוא גדול בהרבה מהקרבנות, גדול כל כך עד שביחס לענין זה של לשמוע בקול ה', כביכול הקרבנות אינן כלום. בודאי שהשי"ת כן חפץ בקרבנות, אבל מצוייו התורה ליתן את דם האיל על תנוך האזן אנו למדים, שעם כל חשיבותן העצומה של הקרבנות, ה"שְׁמֵעַ" הוא "מִזְבֵּחַ טוֹב", וזהו הפירוש "זָבַח וּמִנְחָה לֹא חִפְצָהּ".

ומהו הדבר שבו חפץ ה' יותר מן הקרבנות? "אֲזִינִים כָּרִיתָ לִי". יש לשים לב היטב ללשון בה נקט דוד המלך. הוא לא אמר "אזנים נתת לי" אלא "כָּרִיתָ" - דבר זה הוא חידוש לרובן של בני אדם, שהאזנים אינן רק איברים התלויים בצדי הראש, האזנים הן מחילות אותן כרה השי"ת אל תוך מוחו של האדם, והן מביאות את המלים והרעיונות אל המקום הרגיש ביותר בגוף האדם - אל השכל.

הקשבה מודעת

אם חפצים אנו להראות את הכרת הטוב שלנו כלפי הקב"ה, עלינו לקבל על עצמינו מכאן ולהבא, להשתמש ב"קולטי מידע" אלו שנתן לנו ה', לקלוט ולאסוף רק את המידע אותו הוא רוצה שנשמע. נתאר לעצמינו שיש לנו שני משפכים בשני צדי ראשנו, לתוכם אפשר ליצוק רכיבים שהם חשובים והכרחיים לעיצוב אישיותנו, בודאי שלא נשפוך לשם חומרים אחרים! מטרתם של האזנים היא, שעל ידם נקלוט ונאגור את המסרים אותם שולח לנו השי"ת. אם נשתמש באזנים למטרה זו, אנו מוציאים אל הפועל את תכליתם בחיים: "הִנֵּה שְׁמֵעַ מִזְבֵּחַ טוֹב לְהִקְשִׁיב מִחֶלֶב אֵילִים".

נחدد את הדברים: איננו מדברים עכשיו רק על האזנה למידע - אנחנו מדברים על לעבוד את הקב"ה באזנינו. למשל, בחור ישיבה נכנס לבית המדרש כדי לשמוע שיחה מאת ראש הישיבה או המשגיח. כמובן שבדעתו להקשיב; כמובן שהוא מתכוון לשים לב לדברים שייאמרו ולנסות לקיים את אשר ישמע. אבל איננו מדברים על זה; אנו מוסיפים כאן משהו חדש, שכאשר אתה נכנס לשיחה, עליך לחשוב: "אני לוקח עכשיו את שתי האזנים שלי, את המתנה הנהדרת הזו שהעניק לי הקב"ה, ואני הולך לנצל את האזנים האלה לעבודת ה', על מנת להראות את הכרת הטוב שלי כלפיו. אני מוכן ומזומן לקלוט באזנים אלו את המידע שהשי"ת רוצה שאשמע".

"הטה אזנך"

בתנ"ך, מוצאים אנו את הביטוי "הטיית האזן" - ביטוי המתאר את מי שמקשיב לחבירו. למעשה, בשביל לשמוע אין צורך להטות את עצמו קדימה. אפשר לשבת רגל על רגל במנוחה, ולשמוע היטב. אבל מי שמטה את עצמו קדימה בשעה שהוא מקשיב, מכריז בזה "הנני מוכן ומזומן לקרב את אזני אליך הקב"ה, ואני מאזין לך. אני משתמש במתנות אלו שנתת לי - לעבודתך". האין זה דבר נפלא, להודות כך לקב"ה על האזנים שנתן לנו?

אז בפעם הבאה שתזדמנו לשמוע שיעור תורה או שיחת מוסר, במקום להישען אחורה כמו אדם היושב ברכב ונהנה מהנוף - הראה את הכרת הטוב שלך לקב"ה והישען קדימה. בזה תרגיש שאתה מקרב את אזניך לקב"ה. זהו דבר שצריך לתרגל אותו. יש אנשים שאף מניחים את ידיהם מסביב לאזניהם ו"עושים אזנם

כאפרכסת" - לא בגלל שהם אינם שומעים בלי זה, אלא משום שבכך הם מראים עד כמה חשוב להקשיב. הרי זה כאומר "הריני מקדיש את אזני לעבודה של "לשמוע בקול ה".

השימוש החשוב ביותר

כמובן, שכיון שהקב"ה חיבר שתי אזנים לראשנו, אנו רשאים להשתמש בהם לעוד מטרות. כאשר אדם עומד לחצות כביש, מלבד הצורך להסתכל לשני הכיוונים [ואגב, גם בכביש חד-סטרי צריך להסתכל לשני הכיוונים, כי תמיד יש את האיום של ילד הדוהר על אופניו], יש לו לאדם גם להשתמש באזניו כדי לשמוע אם יש מכוניות. ישנם כל כך הרבה שימושים כשרים שנוכל לעשות באזנינו, אבל אל לנו לשכוח את עיקר המטרה של האזנים - לשמש כ"משפכים"! כל יהודי חייב לקבוע בלבו שאזניו נועדו כדי לשמוע את מה שאומר לנו הקב"ה בתורתו! האופן שבו אנו משתמשים באזנינו למטרה לה הן נועדו, הוא על ידי שנשתמש בהם לשמיעת דברי תורה והשקפת התורה, ולהעבירם אל תוך שכלנו.

לצערנו ישנם הרבה אנשים שומרי תורה ומצוות, שהם כחרשים למסרים שמלמדת אותנו התורה, וזאת משום שהם אינם מקשיבים באמת. גם יהודי שמקפיד על כל המצוות, עליו לדעת שאינו מקפיד על חלק גדול של התורה אם אינו מאזין לתורה. יש אנשים המקיימים רק את מה שאומרים השכנים, או מה שהם קוראים בעיתון או שומעים ברחוב, אבל הם אינם מנסים לשמוע את דבר ה', ולהבין את רצונו האמיתי, את הדברים בהם הוא חפץ, ואת האופן בו יש לנו להנהיג את חיינו.

הכל כלול

שומה על האדם להשתמש באזניו בראש ובראשונה כדי לשמוע דברי תורה. ואין הכוונה רק לשולחן ערוך, משניות וגמרא - אלו הם דברים בסיסיים ביותר, ומובן מאליו שצריך ללמוד אותם, אבל לשמוע דברי תורה פירושו גם ללמוד נ"ך. מי שאינו לומד נביאים וכתובים, הריהו כמי שאוכל לחם לבן, שנטלו ממנו את הסובין - זה לא מזין!

כל אחד ואחד ממנו זקוק למשלי, זקוק לאיוב, זקוק להכל. מעולם לא למדת את ספר עזרא? האם אתה מתכנן לעבור את חיך מבלי ללמוד אותו אפילו פעם אחת? כיצד מסוגל אתה לעשות דבר כזה? לקרוא עיתון אתה מוכן, אבל לקרוא את ספר עזרא אינך מוכן? גם אם זה עיתון כשר, האם תדלג על עזרא ונחמיה בשביל לקרוא עיתון כשר? לפחות פעם אחת בחיך, עליך ללמוד את ספר עזרא ונחמיה. ואל תאמר "יום אחד אגיע לזה" - כי מי יודע אם יום זה יגיע.

גם פירוש רש"י - מוכרחים ללמוד רש"י! תן לדבריו של רש"י להכנס לאזניך, שכן פירושו מלא בדברי חכמה. אני זכיתי לכתוב לעצמי סיכום של כמה וכמה יסודות לחיים, המלווקטים מדבריו של רש"י. רש"י הכניס בדבריו הקצרים והמתומצתים, פנינים שלא היינו רואים בדברי הגמרא עצמה, כולם עצות והדרכות כיצד לגדול ולעבוד את ה' יתברך, ולחיות חיים מאושרים.

ושלא לדבר על ספרי מוסר; מוכרח אתה להאזין למילותיו של החובות הלבבות, וכן של השערי תשובה והמסילות ישירים. גם מי שילמד מסילת ישירים פעם אחת בלבד, כבר יהפך לאדם אחר. עלינו להזרים כמה שיותר דברי תורה אל תוך שכלנו באמצעות אזנינו, וזהו חלק נכבד של עבודת האזן.

מעלת הציות

אמנם, בעסקנו בענין חשוב זה של השמיעה, עלינו לדעת ששמיעה אינה מסתכמת רק בשמיעת דברי תורה. ישנו נושא נוסף, בעל חשיבות רבה, והוא "אֶזְן שְׁמִיעַת תּוֹכַחַת חַיִּים" (משלי טו, לא). "אזן שומעת" אינה רק אזן ששומעת את הדברים הנאמרים, אלא כזו המצייתת למה שהיא שומעת. אדם ששומע דבר מה, צריך לחשוב לעצמו: "מה אני אמור ללמוד מדבר זה?" "כיצד אני יכול ליישם את הדברים אותם אני לומד בחיי?" "כיצד אוכל להפוך לבן אדם טוב יותר?"

אני מודע לכך שהמושג "ציות" הפך לבטלי פופולרי בזמנינו, אבל האמת היא, שהעדר מושג זה הוא הגורם לכל צרותינו. לכן הנוער מופרע כל כך - משום שהרגילו אותו שלא לציות למה שאומרים לו. ולכן,

למרות מה שאומרים ברחוב, אנחנו מחויבים לחיות על פי השקפת התורה, והתורה מלמדת אותנו ששמיעה וציות הם דברים חשובים וגדולים.

מוכרחים אנו להתגבר על התעמולה הנוראה הזקפת ראש, ומחנכת כנגד הכנעה והרכנת הראש בפני ביקורת. אדרבה, אחד מתפקידיו של האזן הוא "אֶזֶן שְׁמַעַת תִּכְחַת חַיִּים".

איזהו חבר?

דוד המלך ע"ה, שממנו למדנו את מעלת השמיעה, אומר: "בְּקָמִים עָלֵי מְרָעִים תִּשְׁמַעְנָה אָזְנִי" (תהילים לב, יב). רגילים לפרש שכוונתו היא שיזכה לראות במפלתם של הרשעים, אבל רבינו ישראל סלנטר זיע"א ביאר את הפסוק באופן שונה: דוד המלך מבקש שכאשר ה"מרעים" - אותם אנשים הרוצים לומר עליו דברי ביקורת, מדברים, יזכה הוא לשמוע באזניו את דבריהם. לא כמו היום, שחושבים שאם מישוה מותח עליך ביקורת, הוא הופך לאויבך. ההיפך הוא הנכון - הוא חברך הטוב ביותר! כדאי לך להטות אזן לדבריו של אדם זה, כי הוא זה שיביא אותך לחיי העולם הבא.

נעיין בדברי רבינו יונה (שערי תשובה שער ב מאמר יא), שכתב בענין מי שאינו מאזין בקול המוכיחים אותו: "ואשר לא יתעורר לקול המוכיחים יכפל עונות, כי הזהירוהו והקשה את לבו ולא נזהר כמו שנאמר (משלי יז, י-יא) 'תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה, אך מרי יבקש רע ומלאך אכזרי ישולח בו'. פירוש האיש הרע לא יכנע לקול המוכיחים אך יבקש להמרות. ותחת כי לא נחת מדברי המלאך המוכיח, מלאך אכזרי ישולח בו מדה כנגד מדה, כי המוכיחים נקראו מלאכים שנאמר (דברי הימים ב לו, טז) 'ויהיו מלעבים במלאכי האלקים ובזוים דבריו ומתעתעים בנביאיו'". הרי שאדם שמוכיח את חברו, הוא מלאך! כן, מלאך! אנו סברנו שהשכן שמתח עלינו ביקורת הוא אויב, ובא רבינו יונה ומלמד אותנו שהוא מלאך ה'! כל אדם שמטיף לך מוסר, נקרא מלאך - והוא ידיך הטוב ביותר.

אחת ההזדמנויות הגדולות שיש לו לאדם, להשתלם במידה זו של שמיעת האזן, היא ע"י אשתו. כי הרי כשאדם נמצא בכולל או במקום העבודה, מעטים הם האנשים שיעזו להעיר לו באמת על הנקודות הכואבות אצלו. מה גם, שכלפי חוץ, יתכן והאדם יוכל להציג עצמו כאילו אין לו שום חסרונות. מה שאין כן בבית פנימה, אשתו של האדם רואה את חסרונותיו, וממילא בכוחה לסייע לו לדעת אילו דברים טעונים תיקון אצלו - אם אך ישכיל להטות אזן לדבריה, ולא לדחותם. אשתו של כל אחד יכולה להביאו לידי שלמות גדולה, אם יבחר להיות "אֶזֶן שְׁמַעַת תִּכְחַת חַיִּים".

חטוף את היהלומים

כל ביקורת שהיא, מכל אדם - זו מתנה, גם אם זו מתנה כואבת. משל למה הדבר דומה, אם מאן-דהוא יזרוק עליך יהלום, אף אם תידקדק ע"י היהלום, לא תכעס עליו, אלא תמהר לחטוף את היהלום לעצמך. מילה של ביקורת ומוסר היא יהלום המסוגל להעשיר את האדם המקבל.

לפני כשבעים שנה, זכיתי לשמוע דברי מוסר מאדם פשוט שהלך ברחוב, שביקר אותי על נקודה מסוימת בהתנהגותי. לא אגלה לכם מה זה היה, רק זאת אומר, שעד היום אני זוכר כל מילה מדבריו, והיום אני אדם טוב יותר בזכות מילים אלו.

אשר על כן, יש לו לאדם לחטוף כל מילה של ביקורת ומוסר אותה ישמע, מפני שעל פי רוב, יהלומים אלו לא יגיעו אליו, ותחתם יגיעו רק דברי שקר וחנופה, ואם לעולם לא יפתח האדם את אזניו כדי לקבל את דברי המוסר, הוא ימשיך ללכת בחושך לאורך ימים ושנים.

לסתום את האזנים

לא נוכל לסיים את דברינו מבלי להזכיר עוד שימוש חשוב של האזן, והוא, לדעת מתי לא להאזין אלא לסתום את האזנים. הגמרא במסכת כתובות (ה, א) שואלת שאלה מעניינת: "מפני מה אוזן כולה קשה והאליה רכה?" - מדוע ברא הקב"ה את אזנו של האדם באופן זה דוקא, שהחלק התחתון שלה הוא רך? עונה הגמרא: "שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון, יכוף אליה לתוכה" - הקב"ה ברא את האזן בצורה כזו, המאפשרת לאדם לסתום את אזניו אם הוא שומע דברים שהוא אינו אמור לשמוע.

אני נהגתי כן פעם; הייתי נוכח באסיפה של רבנים, שבה אחד הנואמים אמר דבר שאין ראוי לשומעו, אז כופפתי את האליה אל תוך האזן. "מה זה?" שאל אותי הנואם. "זו גמרא מפורשת!" עניתי לו.

אם לא שלמדנו את דברי הגמרא הללו, היינו מן הסתם נותנים הסבר אחר לתופעה זו שהקב"ה ברא את החלק התחתון של האזן באופן זה. הרי ידוע שכאשר האזן החיצונה קולטת את גלי הקול בכדי להעבירם אל עבר עור התוף, האזן רועדת מעט מכח הגלים, ורעד זה עלול להפריע בשמיעת הקול. לכן הניח הקב"ה את החלק הרך של האזן, שאינו רועד מכיון שאין בו עצם, ובכך הוא קולט אל תוכו את הרעד הזה. נמצא שהאליה הושמה באזנינו בכדי לסייע לנו לשמוע טוב יותר.

אולם הגמרא מלמדת אותנו שישנה סיבה חשובה יותר מדוע הקב"ה ברא את האזן באופן זה - בכדי לסתום את האזן כאשר יש צורך בכך, כאשר מיהו לידיו מדבר דברים שלא משתלם לנו לשומעם.

היזהרו מהלצים

אחד מהדברים שצריך האדם לשמור את אזניו מפניהם, היא הליצנות. ידוע כי "ליצנות אחת דוחה מאה תוכחות", וכך כותב המסילת ישרים (פרק ה) "כי בליצנות אחד ובשחוק קטן יפיל האדם מעליו ריבוי גדול מן ההתעוררות וההתפעלות מה שהלב מתעורר ומתפעל בעצמו מדי ראותו או שומעו ענינים שיעירוהו אל החשבון והפשפוש במעשים, ובכח הליצנות יפיל הכל לארץ ולא יעשה בו רושם כלל". יכול אדם לשמוע מאה שיחות מוסר מחזקות, דברים מרוממים ויסודיים, שיש בכחם לשנות את חייו לטובה, ואז בא איזה לץ ואומר לו הערה בסגנון "אהה, החלטת להיות 'פרומר'..." הערה אחת כזו מסוגלת להביא לקריסתם של בנינים שלמים בעבודת ה' שבנה האדם בנפשו.

ולכן חשוב כל כך להתרחק מאנשים שפלים וטפשים. ואין הכוונה להתרחק רק מרוצחים ומחללי שבת, אלא מכל אדם שאינו מעוניין לחיות חיים של עבודת ה', ובזו לשאיפה זו של ביקוש השלמות. העולם בחוץ הוא עולם מסוכן, וצריך האדם להיזהר ולשים לב אילו מסרים הוא מנתב אל מוחו באמצעות אזניו.

ממלכת כהנים

כוחן העצום של האזנים, והיותן השביל המוביל אל השכל, היא הסיבה שהדבר הראשון אותו עשו הכהנים כאשר נחנכו לעבודת בית המקדש היה להקדיש את אזניהם לקב"ה, ולקבל על עצמם שאזניהם ישמשו כלי לעבודתו יתברך.

ענין זה חייב להוות אות לכולנו, ומזה נלמד כיצד לחיות את חיינו, שהרי הקב"ה בחר בנו להיות לו לעם סגולה, "וְהָיִיתִם לִי סֻגָּלָה מִכָּל הָעַמִּים" (שמות יט, ה), ומזה עם סגולה? מהו התפקיד אותו מוטל עלינו למלאותו כעם סגולה? התשובה היא "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלֶכֶת כֹּהֲנִים" (שם פסוק ו) - מהי "ממלכת כהנים"? הפירוש הוא עם, שכל יחיד ויחיד, איש, אשה או ילד, הינו כהן, המשתדל לחיות חיים של קדושה ועבודת ה'. הקב"ה אומר לנו "אתם ממלכת כהנים, ואני מבקש שתאמצו גם אתם את היסוד אותו אני מלמד את הכהנים: הקדישו את אזניהם לעבודתו".

כל יהודי מכריז בקול רם וברור: "שמע ישראל" - תשמע! "וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שְׁמִיעוּ" - אזניך צריכות להיות מוקדשות לעבודת ה'. עליך לפתוח את אזניך ולהקשיב כיצד לקיים את רצון ה'. אלו הם חיים של שמיעה - זהו תפקידנו בעולם - לשמוע וללמוד.

שבת שלום ומבורך!

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים - כי התשועה מיד מצרים לא נגמרה עד היום ההוא של קריעת ים סוף, ולכן היום ההוא היה יום הגאולה השלימה.

ומהיום ההוא והלאה לא משלו מצרים עוד על ישראל, אף על פי שבאו אומות אחרות כמו כשדים, פרסים, יוונים, ורומאים ומשלו על ישראל, אבל מצרים לא משלו עוד שום ממשל רב [אף על פי שלפעמים שלחו להם ישראל מס כמו בימי בית שני, ולפעמים הצרו לישראל, אבל האמת היא כי הם היו יוונים כשכבשו מצרים]. וזה שאמר הכתוב (שמות יד, יג): כי אשר ראיתם את מצרים היום [באותה הגדולה והגבורה] לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם [אף על פי שיראו אותם בדורות הבאים, אבל בצורה מוקטנת]. וחמש מאות שנה אחר יציאת מצרים לא נשמע ממצרים כלל, אף שהיה סמוך ונראה.

וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים - זו תוספת חסד, הן מצד שראו נקמתם באויביהם המתים, והן מצד שבראותם אותם מתים שקט לבם מפחד שאולי ינצלו מצרים מהים וירדפו עוד אחריהם. והיה זה פלא, כי אין דרך הים לפלוט מיד, ולא לשפה אחת.

וירא ישראל את היד הגדולה - כפל תיבת "וירא" לומר כי ראייה כפולה כאן, הראשונה בחוש והשנייה בדעה. וכן צריך להיות מהלך קניית הדעת האמיתית, שמכל הראיות שמראה ה' לאדם הוא יוצר ומגביר את דעת בוראו. והיה בראיית מצרים מת על שפת הים מתנת דעת גדולה מאד, וראו [כלומר הכירו] את היד, המסמלת הנהגת ה' ומעשהו, כמו שנאמר (שם ח, טו) אצבע אלקים היא, דהיינו לא מקרה אלא מעשה בכוונה, ואם אצבע כך, כל שכן **שיד** מורה על רבוי הכוונה וההנהגה. ולא זו בלבד אלא **גדולה**, דהיינו הנהגה מיוחדת מאד מאד והתערבות השכינה בכבודה ובעצמה למען עם ישראל.

אשר עשה ה' במצרים - המילים "אשר עשה" לכאורה מיותרות, אלא באות לומר שהוא יתברך **עשה בכוונה** כדי להראות ידו הגדולה, כמו שנאמר (קהלת ג, יד) והאלקים עשה [ולמה? כדי] שייראו מלפניו.

שאל איך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

כיצד אפשר להילחם ביצר הרע?

תשובה:

זו שאלה טובה. התשובה היא: ע"י לימוד התורה. "בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין" (קידושין ל, ב). רק התורה יכולה ללמד את האדם כיצד להתמודד עם היצר הרע.

ענין זה של "תורה תבלין" פועל בשתי דרכים. הדרך הראשונה היא סגולית. עצם הלימוד הוא כמו "ויטמין" כנגד היצר הרע. הקב"ה רואה שאתה לומד ואומר "אני אציל אותו מהיצר הרע". זהו דבר שהוא מעל ההגיון, והיא הנקראת "סגולה".

הדרך השניה היא על פי שכל. התורה מלאה וגדושה במושגים ובידיעות המלמדים את האדם כיצד לחשוב באופן הנכון. כאשר ראשו של האדם פנוי ממחשבות טובות, הוא לא ישאר ריק לזמן רב, וממילא יתמלא ראשו במושגים עקומים ומחשבות רעות שיכנסו אל תוך שכלו מהעולם שבחוץ. אם תמלא את ראשך במחשבות טובות של תורה, ותהיה עסוק בהם בכל עת, בבית, ברחוב, ובכל מקום - לא יהיה לך זמן ליצר הרע ולא תמצא בו ענין. בישבך באוטובוס תהיה שקוע בסוגיא אותה אתה לומד, או שמחשבותיך יהיו מרוכזות במעמד הר סיני או יציאת מצרים.

ללמוד איך לעשות כן - זהו דבר הדורש עבודה, אבל אין ברירה, כי אין אפשרות אחרת. מוכרח האדם למלא את שכלו במחשבות טובות. רק כך, כאשר יגיע היצר הרע לדפוק על דלתך, תאמר לו "אני מצטער, אבל מקום זה כבר תפוס!"

מדור זה נתרם לע"נ:

גיטל טובה בת שמואל ע"ה נלב"ע ט"ז אדר תשנ"ט

להנצחות 076-599-4020